

SREČANJA

O VESNI PARUN

Ime Vesne Parun je vsakemu bralcu povojne hrvaške lirike dobro znano, saj je doslej izdala osem pesniških zbirk: *Zore i vihori*, *Pjesme*, *Crna maslina*, *Ropstvo*, *Pusti da odpočinem*, *Vidrama vjerna*, *Ti i nikada* in *Koralj vračen moru*. Poleg tega piše tudi filmske scenarije, reportaže in pa poezijo in prozo za mladino. Predvsem po tretji zbirki (*Crna maslina*) zasledimo njeno ime v skoraj vseh hrvaških in srbskih literarnih časopisih in revijah. Njene pesmi so prevedene v več tujih jezikov.

Ta plodna hrvaška pesnica se je rodila 10. aprila 1922 v Zlarinu pri Šibeniku. Kraj in letnica rojstva, to dvoje je dalo osnovni ton njeni poeziji. Kraj ji je dal bogato čustveno paleto dalmatinskega človeka, ki je ves prežet s hrepenenjem, morjem in soncem. Letnica rojstva pa jo je postavila kot doraščajočega človeka v grozote druge svetovne vojne. To srečanje z vojno, z onečaščenjem človeških življenj in razpadanjem vseh drobnih človekovih upov je v pesnici vzbudilo in izbrusilo odpor do vsega, kar ni človeško. Zato je njena poezija vseskozi resnično humana in polna ljubezni do človeka.

Če prebiramo njeno prvo in po mnenju današnjih hrvaških kritikov tudi njeno najboljšo zbirko *Zore i vihori*, se v njej najbolj čutita ta dva elementa. Izpovedala ju je neposredno, s preprostim jezikom, kakor da bi govorila o stvareh, ki jih je nekje videla ali o njih sanjala. V tej knjigi so prva doživetja otroške osamljenosti in pa drhtava preplašenost in radovednost pred prebujajočo se ljubeznijo. V teh pesmih govori pesnica z morjem, s svetilniki, stolpovi, z ribami, z ladjami, z vinogradi in z jagodami grozda. Govori z njimi in o njih pripoveduje. Uporablja jih kot drobne kamenčke, da iz njih sestavlja mozaik svojega sveta. V isti sapi pa nam pripoveduje o nasilju, ki ga prinaša orožje, o rožah krvi in drevoredu obešenih ljudi. V tej zbirki so tudi enkratne izpovedi o boju našega človeka in o njegovi želji po boljšem, novem življenju in obenem strah pred tem novim, neznanim. Ravno v teh pesmih je Vesni Parun uspelo doseči tisti čisti ton, kot ga je znal najti Majakovski pri obdelavi snovi, ki bi sicer sama po sebi prej izzvenela deklamatorsko kot pa človeško iskreno. Pesnica govori tu v preprostem verzu z močjo ljudske govornice. Zato sta jo takratna kritika in občinstvo, vajena drugačnega izpovedovanja pri te vrstah temah, sprejela hladno.

Dve leti nato je pesnica izdala zbirko *Pjesme*. To je knjiga oblikovno doganjenih stihov, ki govore o domovini, mladosti in obnovi. O tej zbirki pravi Stanislav Šimić, da bi morala nositi naslov *Verzi*.

Po tej zbirki je pesnica obmolknila in je molčala do leta 1955, ko je izšla njena tretja zbirka *Crna maslina*. Tu so zbrane pretežno erotične pesmi. V tej knjigi je Vesna Parun izpela svoje žensko srce. Pesmi so spet pisane v prostem verzu in zelo melodično, lahko bi jih prepevali ljudje po krčmah. Podobe se postavljajo v prostor kot majhne glinaste figure, ki jih je izoblikovala roka primitivnega kiparja. Te tri zbirke nam zadostujejo, da spoznamo celotni pesniški svet Vesne Parun. V zbirkah, ki sledijo tem trem, se ta svet zapira in poglablja. Tako kot dozoreva pesnica kot človek, dozoreva tudi njena poezija. Mladostna

naivnost, neustrašenost, vzkliki žalosti in sreče odstopajo prostor odmevom telu doživetij. Gotovo je, da zavzema Vesna Parun eno od najpomembnejših mest v povojni jugoslovanski ženski liriki in da jo lahko tudi v svetovni ženski liriki postavimo ob najvidnejša pesniška imena.

Saša Vegri

MED KNJIGAMI

DANE ZAJC, JEZIK IZ ZEMLJE

Zajčeva lirika je že v prvi zbirki *Požgana trava* (1958) pokazala vrsto značilnosti, kakor so: intenzivno doživljanje, tragičen odnos do sveta in izredno ekspresiven izraz; te so na bralce delovale kot novost in zaradi njih kakor tudi zaradi drugih posebnosti si je ta poezija hitro pridobila publiko; brali so jo tudi tisti, ki se z njeno idejnostjo niso strinjali.

V drugi zbirki pesnik nadaljuje pot, ki jo je začel s *Požgano travo*. Glede na prvo zbirko prinaša *Jezik iz zemlje* več novosti, čeprav ne moremo trditi, da se je Zajčev pesniški svet bistveno spremenil. S svojo drugo zbirko je pesnik stopil iz okvira zgolj subjektivnih problemov — ti so v prvi zbirki daleč prevladovali — in razširil vsebino na vrsto širših, splošnejših vprašanj. Ker se je tudi pred temi vprašanji zaustavil in zamislil izredno občutljiv pesnik s poudarjenimi subjektivnimi značilnostmi in težkimi življenjskimi izkušnjami — vojna in njene posledice so zapustile v njem globoke sledove, kar najlepše dokazuje zbirka *Požgana trava* — so ta vprašanja, čeprav so splošna, močno subjektivno postavljena in obdelana.

Zbirka, ki obsega 35 pesmi — od tega jih ima ciklus *Gotska okna* 8, ciklus *Dva* pa 6 — je urejena svobodno; pesmi niso ločene po razdelkih, marveč jih povezuje notranji red v vsebinsko enotnost. V zbirki govori avtor o svojem občutju in doživljanju sveta. Splošni in osebni problemi se med seboj prepletajo.

Prva in zadnji dve pesmi so važne osebne izpovedi, ki govorijo o avtorju kot pesniku in človeku. Prva pesem *Kepa pepela* pripoveduje o zamotanem procesu, ki ga je pesnik prešel, preden je izpovedal te misli in občutja, utemeljuje nenavadno obliko in izraz pesmi in nekako pokaže pot v zbirko, ki je za preprostejšega bralca dokaj trd oreh. Predzadnja pesem *Črni deček* pokaže, kako velik pomen ima pesništvo za avtorja te zbirke; to mu je notranja dolžnost in najvažnejše v življenju. Zadnja pesem je precej abstrahiran pogled na pesnikovo spoznanje, kaj je v svetu negativno in obsojeno na propad.

Med temi tremi, za pesnika izredno važnimi in značilnimi pesmimi se vrstijo problemi okolja, v katerem pesnik živi, splošnočloveški in osebni pesnikovi problemi. Posebno zanimiv in svojevrsten je ciklus *Gotska okna*. Od verzov z osebno erotično vsebino gre pesnik mimo moralnih vprašanj in odnosov med ljudmi in se v osmi pesmi s posebno zaskrbljenostjo nazadnje ustavi ob usodi človeštva. Iz teh in naslednjih pesmi veje občutek, da je človek na zemlji osamljen; nebo se ne zmeni zanj, okolica na zemlji pa mu je sovražna. Zato je podoba okolja v teh pesmih zelo nenavadna, »nebo je brez milosti, zemlja je temna in sovražna«, »sivina je nepremična«, od žive prirode nastopajo v njih predvsem nekatere mrzke živali, drugače pa prevladuje sivina, zloba, led, kamen, praznina; ljudi je malo, človečnosti pa sploh ni (*Pot, Počitek*). Torej je